

står etikken derfor i afgørende forbindelse med den frelseshistorie, der knytter sig til Israels historie.

DET ETISKE SUBJEKTS DOBBELTE RELATION
GUD → ← ETISK SUBJEKT → DEN ANDEN/MEDMENNESKET

Fundamentalt for bibelsk etik, dvs. pligtetikken i både GT og NT, er, at det enkelte menneske (subjektet), etisk set, står i en dobbelt relation. At Gud handler mod mig – idet han skaber og frelser mig – betyder, at jeg forpligtes etisk både i forhold til Gud og mit medmenneske (næsten). I Jesu forkyndelse kommer dette til udtryk i det dobbelte kærlighedsbud: »Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte, af hele din sjæl og af hele dit sind [...] Du skal elske din næste som dig selv« (Matthæusevangeliet, kap. 22, vers 34-40). At Gud retter sin frelsende kærlighed mod mennesket, betyder altså ikke kun, at mennesket skal gengælde denne kærlighed mod Gud, men tilmed også mod næsten. En afgørende pointe i kristendommen er, at man først realiserer sit forhold til Gud gennem sit etiske forhold til medmennesket (næsten).

GUD
↗ ↖
JEG → DU
(etisk subjekt) (næsten)

I NT (Det Nye Testamente) er det Kristusbegivenheden, dvs. Jesu lidelse, død og opstandelse, som etikken sættes i nøje forbindelse med. Dette understreges i særlig grad hos Paulus. Men også Jesu egen forkyndelse, som den fremgår af de synoptiske evangelier, rummer etiske krav.

Jesus fremstiller sine etiske krav med henvisning til gudsrigets frembrud. Det er gudsrigets *nærhed*, der begrundet etikken i Jesu forkyndelse. I forbindelse med det frembrydende gudsrige kræver Jesus nemlig en holdningsændring: »Tiden er inde, og Guds rige er kommet nær; omvendt jer« (Markusevangeliet, kap. 1, vers 15). Denne holdnings- eller sindelagsændring kommer i særlig grad til udtryk i Bjergprædikenen såkaldte *antiteser* (»I har hørt, at der er sagt (...), men jeg siger jer (...)«), hvor Jesus taler på det frembrydende gudsriges vegne. Antiteserne indebærer en sindelagsetik,

hvor lovens ånd (holdningen) er vigtigere end dens bogstav (handlingen). Hensynet til medmennesket er vigtigere end overholdelsen af love og regler. Herved tilsidesættes enhver type handlings- eller konsekvensetik. Forsyndelse ligger ikke først i handlingen eller i konsekvenserne heraf, men allerede i holdningen. Dette problematiserer det retfærdige forhold mellem synd og straf. For hvem kan dømmes om holdningen? At større synd (drab) tilsyneladende ikke kræver større straf (helvedes ild), viser, at Jesus sætter de rent menneskelige (humane) målestokke for retfærdighed ud af kraft. Det jødiske samfunds juridisk-religiøse forordninger gælder ikke længere. Kun Gud kan dømmes mennesket. Og det gør Gud allerede i kraft af Jesu nærvær. Vi dømmes allerede på baggrund af vort sindelag, dvs. vores holdning til medmennesket. Man taler derfor om, at den sindelagsetik, der kommer til udtryk i Bjergprædikenen, er en *præsensetisk eskatologisk etik*.⁷

TEKST 14:

Uddrag af Bjergprædikenen (Matthæusevangeliet, kap. 5, vers 21-24)

I har hørt, at der er sagt til de gamle: 'Du må ikke begå drab,' og: 'Den, der begår drab, skal kendes skyldig af domstolen.' Men jeg siger jer: Enhver, som bliver vred på sin broder, skal kendes skyldig af domstolen; den, der siger: Raka! til sin broder, skal kendes skyldig af Det store Råd; den, der siger: Tåbel! skal dømmes til Helvedes ild. Når du derfor bringer din gave til alteret og dér kommer i tanker om, at din broder har noget mod dig, så lad din gave blive ved alteret og gå først hen og forlig dig med din broder; så kan du komme og bringe din gave«.

© Bjergprædikenen. Matthæusevangeliet, kap. 5, vers 21-24.

Kærligheden til medmennesket spiller en vigtigere rolle end overholdelsen af den religiøse lov, f.eks. ofring. Faktisk lader Jesus hele den jødiske lov hvile på det dobbelte kærlighedsbud som en forud-

⁷ En etik, der gælder i kraft af gudsrigets umiddelbare nærhed.

sætning. Buddet om at elske sin næste som sig selv siges at være 'lig' buddet om at elske Gud af hele sit hjerte. Og Jesus siger: »På disse to bud hviler hele loven« (Matthæusevangeliet, kap. 22, vers 34-40).

I kraft af den radikalitet, som antiteserne udtrykker, betegnes de af nogle teologer som en etisk utopi. At forbuddet mod at slå ihjel skærpes til at omfatte forbud mod overhovedet at føle vrede, forekommer absurd. For så er vi jo alle skyldige! Jesus radikaliserer med andre ord den jødiske lov til et niveau, hvor den trodser det menneskeligt mulige. I lyset af det eskatologiske åndsklima,⁸ der omgiver Jesusfortællingen og gennemsyrrer Jesu forkyndelse, skal Bjergprædikenen nok heller ikke opfattes som en almen etik (dvs. moral), som mennesket skal virkeliggøre som samfundsnorm, sådan som det ofte er blevet hævdet i kirkens historie. Teksten tager nemlig ikke hensyn til menneskets *mulighed* for overholde loven. Den taler om, hvad mennesket kan blive ved Guds kraft (Matthæusevangeliet, kap. 5, vers 13-16), ikke ved sin egen kraft.

Men både Gandhi (1869-1948) og Martin Luther King (1929-1968) byggede deres ideer om ikke-vold på Bjergprædikensens ord (se Matthæusevangeliet, kap. 5, vers 43-44). Og mange kristne mener stadigvæk i dag, at Bjergprædikenen skal forstås som en almen etisk belæring i bogstavelig forstand. Den romerskkatolske kirke har tidligere hævdet, at evangeliets etik kun skulle gælde for nonner, munke og præster, mens De Ti Bud skulle gælde for alle. Det afviser den i dag. Nu hævder den, at etikken gælder for alle. Blandt protestantiske teologer er opfattelsen, at den endelige realisering af Bjergprædikensens etiske krav først sker, når gudsriget er kommet endeligt. I vores jordiske verden er Bjergprædikensens funktion først

⁸ Den nytestamentlige forsker Albert Schweitzer (1875-1965) har i særlig grad fokuseret på Jesus som en radikal eskatologisk (dommedags)prædikant. Ifølge Schweitzer rummer Bjergprædikenen ingen almen etik. Jesu forkyndelse skal derimod forstås som en *eskatologisk formaning* til nyt liv før Guds riges komme. I lyset af verdens nært forestående undergang var Jesus ikke interesseret i, om samfundets ordninger bestod eller ej. Hans afstandtagen fra vold, hans liv uden ejendom og familie er ikke udtryk for en stillingstagen til sociale og moralske værdier, der har almen gyldighed, men er et udtryk for en radikal forandring af livsforståelsen i lyset af dommedags snarlige komme.

og fremmest at afsløre menneskets syndighed. Denne fortolkning er inspireret af Paulus, der i Romerbrevets tredje kapitel fremstiller loven som en ikke-frelsende instans. Ved loven frelses mennesket ikke, men det *erkender* sin synd. Ifølge denne opfattelse går kristendommen ikke ud på at overholde De Ti Bud. Den stiller et mere fundamental krav om at leve i absolut kærlighed og solidaritet med medmennesket. Dette kan ingen leve op til. Derfor er enhver af os henvist til den tilgivelse, evangeliet tilbyder os i kraft af Jesu død og opstandelse. De kristne teologer er altså ikke helt enige om, i hvilket omfang buddene er bindende for den kristne.

TEKST 15:

Uddrag af P.G. Lindhardt: *Det evige liv* (1953)

Kristendommen har ingen moral. Kirkerne har masser af moral, ligesom de har masser af trosretninger. Men kristendommen, forstået som Jesu evangelium, kender ikke til begrebet moral. Kirkernes moral er formet af tid og sted og skifter med dem, kristendommen er uforanderlig, altid personlig og nærgående og henviser aldrig til en leveregel, som man så kan overveje og måske beslutte sig til at følge, hvis man skønner, at det er formålstjenligt. Kristendommen peger altid på et virkeligt levende medmenneske og siger: Du skal elske denne din næste som dig selv, han er dig i Kristi sted. Guds bud falder ikke ned fra himlen i formuleret tilstand; de står lyslevende foran dig hver eneste dag i menneskeskikkelse og kræver at blive taget alvorligt«.

© P.G. Lindhardt: *Det evige liv*. I: Forman, Jens: *Den kristne religion*. Forlaget Musagetes 1992, s. 174.

SPØRGSMÅL TIL VIDERE ARBEJDE

P.G. Lindhardt var professor i teologi ved Aarhus Universitet fra 1942 til 1980. Han var påvirket af den såkaldte *eksistensteologi*, der fortolker kristendommen eksistentielt. Lindhardt lægger derfor vægt på *her og nu*-betydningen af det kristne budskab.